

DORIAN GRAY'ÍN

PORTRESÍ

OSCAR WILDE

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0018
Edebiyat: 006

DORIAN GRAY'İN PORTRESİ
OSCAR WILDE

Özgün Adı:
The Picture of Dorian Gray
Türkçesi
Osman Çakmakçı

Genel Yayın Yönetmeni
A. Tarık Çelenk

Tasarım ve Yayın Kimliği
Bülent Erkmen

Tasarım Uygulama ve
Yayın Standartları
Bariş Akkurt, BEK

Kapak Görseli
Naz Tansel

Yayın Danışmanı
Dr. Hasan Aksakal

Kitap Editörü
Tuğba Sivri

Sayfa Uygulama
Gelengül Erkara

Son Okuma
Hikmet Akyüz

Tasarım Danışmanlığı
BEK

VakıfBank Kùltür Yayınları
Saray Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No:7/A1 – Kat 13,
Ümraniye 34768 İstanbul
Telefon: 0 216 724 2614
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

Üretim ve Satış Müdürü
Hüseyin Esen

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş.,
2019

ISBN 978-605-7947-27-7

Kitabın Türkçe yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Ofset Yapımevi
Şair Sokak No: 4, Çağlayan Mahallesi,
34410 Kağıthane, İstanbul
Telefon: 0 212 295 86 01
Sertifika No: 12326

1. Baskı: Şubat 2019

DORIAN GRAY'İN PORTRESİ

OSCAR WILDE

TÜRKÇESİ

OSMAN ÇAKMAKÇI

OSCAR WILDE

Tam adı Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde olan ünlü İrlandalı yazar Oscar Wilde, 16 Ekim 1854'te, Dublin'de dünyaya geldi. Oxford Üniversitesinde okurken estetiğe merak saldı ve mezuniyetini takiben yazar olmak için Londra'ya taşındı. 1881'de ilk şiir kitabı yayımlandı, 1890'lar boyunca hayli popülerleşen bir tiyatro yazarı olarak boy gösterdi. *Mutlu Prens* (1888), *Sosyalizmde İnsan Ruhu* (1890), *Yönelimler* (1891), *Dorian Gray'in Portresi* (1891), *Narlı Ev* (1892), *Lady Windermere'in Yel pazesi* (1892), *Ehemiysiz Bir Kadın* (1893), *Salomé* (1893), *İdeal Bir Koca* (1895), *Ciddi Olmanın Önemi Üzerine* (1895) gibi eserleri kaleme aldı. Şöhretin zirvesindeyken sürgüne gittiği Paris'te, 30 Kasım 1900'de öldü. Edebiyatın her alanındaki üretimi ve eleştiri yazılarıyla 20. yüzyıl edebiyatını ve estetiğini şekillendirdi.

OSMAN ÇAKMAKÇI

Şubat 1965'te Trabzon'da doğdu. İstanbul Özel Darüşşafaka Lisesinde parasız yatılı okudu. Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji bölümünden sonra İstanbul Üniversitesi Felsefe bölümünü bitirdi. Çevirmen, redaktör ve editör olarak birçok işte çalıştı. *Radikal* gazetesinde, *BirGün*'de, *Milliyet Sanat*'ta yazılar yazıp Açık Radyo'da program yaptı. İngilizce ve Almancadan Türkçeye onlarca kitap kazandırdı. Yayımlanan şiir kitapları: *Zakkum Avı* (1991), *Uçuşan Ağaç* (1996), *Köryazı* (2005), *Bir Hiçlik Anatomisi: Toplu Şiirler* (2011). Deneme kitapları: *Konuşmanın İmkânsızlığı Üzerine Bir Diyalog* (2000), *Aşajılık Sanat* (2012), *Ezeli İhanet* (2018) ve VBKY'den çıkan *Radikal Kitaplar* (2018).

ÖNSÖZ¹

Sanatçı güzel şeyler yaratıcısıdır.

Sanatı açığa çıkarmak ve sanatçıyı gizlemek sanatın amacıdır.

Eleştirmen güzel şeylerden edindiği izlenimi başka bir biçime ya da yeni bir malzemeye dönüştürebilen kişidir.

Eleştirinin en yüce biçimi, en alçak biçimi gibi, otobi-yografi olmaktan kurtulamaz.

Güzel şeylerde çirkin anlamlar bulanlar yozlaşmış kişilerdir, üstelik sevimsizdirler de. Bu, hatalı bir tutumdur.

Güzel şeylerde güzel anlamlar bulanlar kültürlü kişilerdir. Bunlar için bir umut vardır.

Onlar, güzel şeylerin yalnızca Güzellik ifade ettiği seçkin kişilerdir.

Ahlaka uygun olan ya da ahlaka uygun olmayan kitap diye bir şey yoktur. Kitaplar ya iyi yazılmışlardır ya da kötü yazılmışlardır. Hepsi bu kadar.

On dokuzuncu yüzyılın Gerçekçilikten hoşlanmaması, aynada kendi yüzünü gören Caliban'ın² öfkesidir.

1. Oscar Wilde'in estetik görüşlerinin en çok alıntılanan özetidir. İlk *Fortnightly Review* dergisinin Mart 1891 sayısında yayımlanmıştır.

2. William Shakespeare'in *The Tempest* adlı oyununda Prospero adasında oturan cahil köle; bundan dolayıdır ki kaba ve görgüsüzdür.

On dokuzuncu yüzyılın Romantizmden hoşlanmaması, aynada kendi yüzünü göremeyen Caliban'ın öfkesidir.

İnsanoğlunun ahlaksal yaşamı, sanatçının kullandığı öz maddenin bir parçasını oluşturur, ama sanatın ahlaklılığı kusurlu bir aracın kusursuz kullanılmasından ibarettir. Hiçbir sanatçı herhangi bir şeyi kanıtlanma isteğinde değildir. Doğru olan şeyler bile kanıtlanabilir.

Hiçbir sanatçının ahlaksal sempatileri yoktur. Sanatçıda bulunacak böyle ahlaksal bir sempati bağışlanmaz bir üslup yapmacığıdır.

Hiçbir sanatçı hastalıklı şeylere düşkün değildir. Sanatçı her şeyi ifade edebilir.

Sanatçı için düşünce ile dil sanatın araçlarıdır.

Sanatçı için kötülük ile erdem sanatın malzemeleridir.

Biçim bakımından, tüm sanatların en üstün örneği müzisyenin sanatıdır. Duygu bakımından, aktörün sanatı örnek sanattır.

Bütün Sanat hem yüzey hem de simgedir.

Yüzeyin altına inenler kendilerini tehlikeye atarlar.

Simgeyi okuyanlar kendilerini tehlikeye atarlar.

Sanatın asıl yansıttığı yaşam değil, seyircinin kendisidir.

Bir sanat eseri üzerinde yürütülen fikirlerin çeşitliliği eserin yeni, karmaşık ve yaşamsal olduğunu gösterir.

Eleştirmenlerin fikir anlaşmazlığına düştüğü yerde sanatçı kendi kendisiyle uyum içindedir.

Hayran kalmadığı sürece bir insanın yararlı bir şey

yapması bağışlanabilir. Yararsız bir şey yapmanın tek özrü
insanın ona sınırsız hayranlık duymasıdır.

Sanat bütünüyle yararsız bir şeydir.

Oscar Wilde

Stüdyo¹ buram buram gül kokusuyla doluydu; hafif yaz rüzgârı bahçedeki ağaçların arasında fırl fırl dönerken, açık kapıdan leylakların ağır kokusu ya da pembe çiçek açmış diken ağaçlarının daha hafif kokusu içeri giriyordu.

İran heybeleriyle örtülü divanın köşesine uzanmış olan, huyu olduğu üzere her zamanki gibi sayısız sigara içen Lord Henry Wotton² bir sarısalkım ağacının bal gibi tatlı ve bal rengi çiçeklerinin ışıltısını seçebiliyordu. Sarısalkım ağacının titrek dalları, böylesine alev gibi bir güzelliğin yükünü zorlukla taşıyor gibi görünüyordu. Ara sıra uçan kuşların düşsel gölgeleri, kocaman pencerenin önüne gerili duran uzun ipekli perdelerin üstünde çırpınıyordu; bir an için odada bir Japon havası yaratan bu perdeler Lord Henry'nin, hareketsizliğe yazgılı bir sanat aracılığıyla devinim ile hız duygusunu yaratmaya çalışan Tokyo'nun sol-

1. Bu dekor, Basil Hallward'a esin kaynağı olduğu söylenen ressam Charles Ricketts'in (1866-1931) stüdyosundan esinlenilmiştir.

2. Bazı eleştirmenler Wilde'ı Wotton'la özdeşleştirmişlerdir, ama konuyla ilgili olarak Wilde'in kendi görüşlerini hatırlamakta yarar var: "Basil Hallward'ın kendim olduğumu düşünüyorum; bütün dünya ise Lord Henry'nin ben olduğumu düşünüyor; bense Dorian olmak isterdim." (Oscar Wilde'in Ralph Payne'e yazdığı bir mektuptan, 12 Şubat 1894.)

gun, yeşim yüzlü ressamlarını düşünmesine neden oluyordu. Biçilmemiş uzun otların arasında uçuşan ya da yabancı hanımelinin tozlu, yaldızlı boynuzlarının çevresinde tekdüze bir ısrarla dönüp duran arıların tatsız vızıltısı ortadaki sessizliği daha da katlanılmaz kılıyordu. Londra'nın boğuk gürültüsü uzaklarda çalan bir orgun pes notasını andırıyordu.

Odanın ortasında, dikine duran bir ressam sehпасının üzerinde, olağanüstü güzellikte genç bir erkeğin boy portresi duruyordu; onun da önünde, biraz ötesinde, birkaç yıl önce ansızın ortadan kayboluşu büyük heyecan yaratan ve bir sürü tuhaf söylentinin çıkmasına yol açan ressamın kendisi, Basil Hallward oturuyordu.

Ressam sanatında bu kadar ustaca yansıttığı zarif ve sevimli figüre bakarken yüzünden bir zevk gülümsemesi gelip geçti ve orada biraz oyalanır gibi oldu. Ama birden ayağa kalktı, gözlerini kapatıp parmaklarını göz kapaklarının üstüne bastırdı; sanki uyanıp yitirmekten korktuğu tuhaf bir rüyayı beynine hapsedmek ister gibiydi.

“Bu senin en iyi eserin, Basil, şimdiye kadar yaptığın en iyi resim,” dedi Lord Henry, gevşek gevşek konuşarak. “Bu resmi gelecek yıl mutlaka Gresvenor'a¹ yollamalısın. Akademi hem aşırı büyük hem de aşırı bayağı. Ne zaman oraya gittiysem ya kalabalıktan dolayı resimleri göremedim, ki bu feci bir şey, ya da resimlerin çokluğundan dolayı in-

1. 1877 yılında açılan ve özellikle avangart ressamların eserlerini sergileyen resim galerisi.

sanları göremedim, ki bu daha da feci. İnan bana, Gresvenor resmin sergilenmesi için tek uygun yer.”

“Onu hiçbir yere göndermeyi düşünmüyorum,” dedi ressam, Oxford’dayken arkadaşlarını hep güldürmüş olan o tuhaf hareketle başını arkaya atarak. “Hayır, onu hiçbir yere göndermeyeceğim.”

Lord Henry kaşlarını kaldırdı; içtiği kalın, afyonlu sigaranın havada kıvrılan ince, mavi duman halkalarının arasından şaşkınlıkla arkadaşına baktı. “Hiçbir yere göndermeyecek misin? Ama neden aziz dostum? Herhangi bir nedenin mi var bunun için? Siz ressamlar da ne tuhaf adamlarsınız! Ün kazanmak için elinizden gelen her şeyi yaparsınız. Ün kazanır kazanmaz da, bir kenara atmaya çalışırsınız. Aptallık bu yaptığınız, çünkü yeryüzünde konuşulmaktan daha kötü bir şey varsa o da hiç konuşulmaktır. Bunun gibi bir portre seni İngiltere’deki bütün genç adamların üstünde bir yere çıkaracaktır, yaşlıları da kıskandıracaktır, tabii eğer yaşlılarda herhangi bir duygu hissedebilme yeteneği kalmışsa.”

“Bana güleceksiniz biliyorum,” diye karşılık verdi ressam, “ama bu resmi gerçekten sergileyemem. Bu resme kendimden çok şey kattım.”

Lord Henry divana boylu boyunca uzanarak gülmeye başladı.

“Evet, güleceğini biliyordum; ama söylediklerim yine de doğru.”

“Kendinden çok şey kattın ha! Vallahi, Basil, ben senin bu kadar kibirli olduğunu bilmezdim doğrusu; senin şu

haşın çizgili, güçlü yüzün ve kömür karası saçlarınla fildişi ve gül yapraklarından yapılmışa benzeyen bu genç Adonis' arasında gerçekten herhangi bir benzerlik göremiyorum. Yani, sevgili Basil, o bir Narsist², oysa sen... tabii, entelektüel bir yüz ifaden var, hepsi bu kadar. Ama güzellik, gerçek güzellik, entelektüel ifadenin başladığı yerde biter. Akıl, kendi içinde, bir aşırılıktır ve herhangi bir yüzün uyumunu yok eder. İnsan oturup düşündüğü an, sırf burun, sırf alın ya da korkunç bir şey haline gelir. Okumuşlar arasında başarılı olmuş olanlara bir bak. Nasıl da baştan ayağa iğrençtirler onlar! Elbette, Kilise bunun dışındadır. Ne var ki Kilisede de düşünmezler. Seksen yaşında bir piskopos, on sekiz yaşında ona söylemesi öğretilen şeyleri söylemeye devam eder; bunun doğal sonucu olarak da her zaman sevimli görünür. Senin şu portresi beni gerçekten büyüleyen ama adını bana hiç söylemediğin gizemli genç arkadaşın da bençe hiç düşünmüyor. Buna kalıbımı basarım. Beyinsiz, güzel bir yaratık; bakacağımız hiçbir çiçeğin kalmadığı kışları, aklımızı serinletecek bir şey istediğimizde yazları hep yanımda olmasını istediğimiz tiplerden. Kendi kendini pohpohlama, Basil; sen hiçbir biçimde ona benzemiyorsun.”

“Beni anlamıyorsun, Harry,” diye cevap verdi ressam. “Elbette ki benzemiyorum ona. Bunu oldukça iyi biliyorum. Hatta, ona benzesem üzülürdüm. Omuz mu silkiyorsun?”

1. Klasik mitolojide Afrodite'in sevdiği yakışıklı genç adam; bir yabandomuzu tarafından öldürülerek erguvan rengi bir çiçeğe dönüşmüştür.

2. Suda gördüğü kendi yansımasına âşık olmuş olan yakışıklı genç bir adam, daha sonra üzüntüye kapılıp nergis çiçeğine dönüştü.

Sana doğruyu söylüyorum oysa. Bütün bedensel ve entelektüel üstünlüklerde bir uğursuzluk gizlidir, tarih boyunca kralların sarsak adımlarını izleyen türden bir uğursuzluk. Başkalarından farklı olmamak en iyisi. Hayatın en iyi yanlarından, çirkinlerle budalalar nasipleniyor. Yan gelip oturabilir, yaşam denen oyunu esneye esneye seyredebilirler. Zafer kazanmak denen şeyi bilmeseler bile, hiç olmazsa yenilginin acısını duymaktan da kurtulmuşlardır. Hepimizin yaşaması gerektiği gibi, kaygısız, kayıtsız, kıllarını kıpırdatmadan yaşarlar. Ne başkalarının mahvına yol açarlar ne de onun bunun elinden kötülük görürler. Senin unvanın ve zenginliğin, Harry; benim, değeri ne olursa olsun sanatım ve aklım; Dorian Gray'ın güzelliği... Tanrıların bize verdikleri bu şeylerden dolayı acı çekeceğiz, korkunç acılar çekeceğiz.”

“Dorian Gray mi? Adı bu mu?” diye sordu Lord Henry, stüdyonun öbür yanında oturan Basil Hallward'ın bulunduğu yana doğru yürüyerek.

“Evet, adı bu. Sana söylemeye niyetim yoktu.”

“Ama neden söylemeyecektin?”

“Of, açıklayamam. İnsanları çok sevdim mi adlarını hiç kimseye söylemem asla. Söylersem, onların bir parçasını ele vermiş gibi hissederim. Gizliliđi sevmeye başladım. Bana öyle geliyor ki bu gizlilik, modern yaşamı bizim için daha gizemli ya da daha harika yapıyor. Gizli tutarsan en sıradan şey bile daha çekici hale geliyor. Şimdilerde kentten ayrıldığım evdekilere nereye gittiğimi asla söylemiyorum. Söylersem, bu işten aldığım bütün zevk kaçacak. Aptalca

bir huy, bunu biliyorum, ama yine de insanın yaşamına bir şekilde romantizm katıyor. Böyle konuştuğum için iyice aptal olduğumu düşünüyorsun, değil mi?”

“Hiç de değil,” diye cevap verdi Lord Henry, “hiç de değil, sevgili Basil. Evli olduğumu unutmuş görünüyorsunuz; evliliğin tek çekici yönü aldatmayı her iki taraf için de kesinlikle gerekli kılmasıdır. Karımın nerede olduğunu hiç bilmem, karım da benim neler yaptığımı hiç bilmez. Karşılaştığımız zaman –ara sıra karşılaştığımız oluyor, beraber dışarı yemeğe çıktığımızda ya da Dük’lerin verdiği davetlere katıldığımızda– en ciddi yüz ifadelerimizi takınıp birbirimize en saçma hikâyeleri anlatırız. Bu konuda karımın üstüne kimseyi tanımam; hele benden çok daha iyidir. Randevu tarihlerini hiç karıştırmaz, ben ise hep şaşırım. Ama yalanımı yakaladığı zaman hiç kavga çıkarmaz. Kimi zaman çıkarsa derim; ama o bana yalnızca güler geçer.”

“Evlilik yaşamın hakkında bu biçimde konuşmaktan nefret ediyorum, Harry,” dedi Basil Hallward, bahçeye açılan kapıya ağır ağır ilerleyerek. “Şuna inanıyorum ki sen gerçekten çok iyi bir kocasın, ama kendi erdemlerinden utanıyorsun. Olağandışı bir adamsın doğrusu. Ahlaka uygun tek bir şey söylemezsin, ama yine de hiç yanlış bir şey yapmazsın. Senin sinikliğin yalnızca bir yapmacıklık, o kadar.”

“Doğal olmak da yalnızca bir yapmacıklıktan başka bir şey değil, hem de bildiğim bütün yapmacıklıkların içinde en sinir bozucusu,” diye bağırdı Lord Henry, gülerek. İki genç adam birlikte bahçeye çıktılar, yüksek bir defne ağacının gölgelediği uzun bir bambu sıraya rahatça yerleştiler.

Güneş ışığı, cilalı yaprakların üzerinden aşağı kayıyordu. Otların arasında, beyaz papatyalar titreşiyordu.

Kısa bir sessizlikten sonra, Lord Henry saatini çıkardı. “Korkarım gitmek zorundayım, Basil,” diye mırıldandı, “gitmeden önce, biraz önce sana sorduğum soruya cevap vermende ısrar ediyorum.”

“Neymiş o?” dedi ressam, gözlerini yere dikerek.

“Sen de biliyorsun.”

“Bilmiyorum, Harry.”

“Pekâlâ, ne olduğunu söyleyeyim sana. Dorian Gray’ın portresini neden sergilemeyeceğini bana açıklamanı istiyorum. Gerçek nedeni öğrenmek istiyorum.”

“Sana gerçek nedenini söyledim.”

“Hayır, söylemedin. Bu portreye kendimden çok şey kattığım için, dedin. Dostum, çocukça bir şey bu.”

“Harry,” dedi Basil Hallward, dosdoğru arkadaşının yüzüne bakarak, “hissedilerek yapılmış her portre ressamın portresidir, modelin değil. Model bir bahanedir, resmin yapılmasına yol açan bir rastlantıdır. Ressamın, ruhunu açığa çıkardığı kişi o değildir; renkli tuvalde ruhu açığa vurulan kişi ressamın kendisidir. Bu resmi sergilemeyecek olmamın nedeni, bu resimde kendi ruhumun gizini göstermiş olmaktan korkuyor olmam.”

Lord Henry güldü. “Neymiş bu giz?” diye sordu.

“Söyleyeceğim,” dedi Hallward; ama yüzüne bir şaşkınlık ifadesi yerleşmişti.

“Bekliyorum, Basil,” diye devam etti arkadaşı, ona bir göz atarak.

“Aslında, anlatacak pek bir şey yok, Harry,” diye cevap verdi ressam; “ve korkarım ki sen de bunu anlayamayacaksın. Belki de inanamayacaksın.”

Lord Henry gülümsedi, aşağı doğru eğilerek otların arasından, taç yaprakları pembe bir papatya koparıp incelemeye koyuldu. “Anlayacağımdan oldukça eminim,” diye karşılık verdi, beyaz tüylerle kaplı küçük altın rengi yuvarlağa dikkatle bakarak, “inanmaya gelince, ben her şeye inanabilirim, yeter ki bu inanılmayacak bir şey olsun.”

Rüzgâr ağaçlardan birkaç çiçek silkeleyip yere döktü, yıldız kümelerini andıran ağır kokulu leylaklar durgun havada ileri geri salındılar. Duvarın dibinde bir çekirge cırladı, uzun, ince bir yusufçuk mavi bir iplik gibi, kahverengi bürümcük kanatlarıyla uçup geçti. Lord Henry öyle hissetti ki sanki Basil Hallward’ın kalp atışlarını duyuyordu ve onun söyleyeceklerini merakla bekliyordu.

“Hikâye kısaca şöyle,” dedi ressam bir süre sonra. “Bundan iki ay önce Lady Brandon’ın akşam davetlerinden birine gittim. Sen de bilirsin, biz zavallı sanatçılar zaman zaman kendimizi sosyete de göstermek zorunda kalırız; sırf yabani insanlar olmadığımızı insanlara hatırlatmak için. Bir smokin ve beyaz bir kravatla herhangi bir kimsenin, hatta bir borsa simsarının bile uygar bir insan olarak isim yapabileceğini bir zamanlar bana sen söylemiştin. Neyse, odaya gireli on dakika kadar olmuştu. İri kıyım, süslü püslü dul kadınlarla, can sıkıcı akademisyenlerle konuşurken, birden birinin bana baktığını fark ettim. Şöyle bir yan tarafıma döndüm ve ilk kez Dorian Gray’i gördüm. Bakışları-

mız buluştuğunda, sararmaya başladığımı hissettim. Üzerime garip bir ürküntü duygusu çöktü. Büyüleyici bir kişiliğe sahip birisiyle karşı karşıya geldiğimi biliyordum; bıraksaydım, bütün yaradılışımı, bütün ruhumu, bütün sanatımı eline geçirebilirdi. Yaşamıma dışarıdan herhangi bir müdahale olsun istemiyordum. Sen kendin de bilirsin ki Harry, ben doğası gereği özgür yaradılışlı bir adamım. Her zaman kendi kendimin efendisi olmuşumdur, en azından Dorian Gray'le karşılaşınca kadar öyleydim. Sonra... ama bunu sana nasıl açıklayacağımı bilemiyorum. Sanki bir şey bana yaşamımda korkunç bir bunalımın eşliğinde olduğumu söylüyor gibiydi. Kaderin benim için eşsiz mutluluklarla eşsiz acılar barındırdığına ilişkin içimde tuhaf bir his vardı. Korkuya kapıldım ve odadan dışarı çıkmak için döndüm. Bana bunu yapmamı söyleyen bilincim değildi; bu bir tür korkaklıktı. Kaçmaya çalıştığım için kendimi övmüyorum.”

“Bilinçle korkaklık gerçekte aynı şeylerdir, Basil. Bilinç şirketin piyasada bilinen adıdır; o kadar.”

“Ben buna inanmıyorum, Harry, ayrıca senin de buna inandığına inanmıyorum. Ama beni böyle davranmaya iten her ne idiyse –belki de gururdu, çünkü her zaman çok gururlu olmuşumdur– kapıya doğru atıldım. Ne var ki orada Lady Brandon'la burun buruna geldim. ‘Bu kadar erken kaçmıyorsunuz değil mi Bay Hallward?’ diye çığılığı bastı. Sesi ne kadar da cırlaktır, biliyorsun ya.”

“Evet, Lady Brandon'da tavuskuşunun bütün özellikleri vardır, güzelliği dışında,” dedi Lord Henry, sinirli, uzun parmaklarıyla elindeki papatyayı yoluyordu.

“Elinden kurtulamadım. Beni Kraliyet soyundan gelme kişilere, unvan, nişan sahibi kişilere, kocaman taçlı, papağan burunlu yaşlı hanımefendilerin yanına götürüp tanıştırdı. Benden en sevgili dostu olarak söz ediyordu. Halbuki onunla daha önce sadece bir kere karşılaşmıştım, ama bana rağbet göstermeyi kafasına koymuştu bir kere. O sıralarda tablolarımdan biri büyük bir başarı kazanmıştı, en azından günlük gazetelerde hakkında çok yazılıp çizilmişti, ki on dokuzuncu yüzyılda ölümsüzlüğün ölçütü budur. Birden kendimi, kişiliği bende tuhaf heyecanlar uyandırmış olan genç adamla yüz yüze buldum. Birbirimize çok yakınlaşmıştık, neredeyse dokunacaktık. Bakışlarımız yeniden buluştu. Benim pervasızlığımı, ama Lady Brandon’dan beni onunla tanıştırmasını istedim. Belki de çok büyük bir pervasızlık değildi, ne bileyim ben. Aslında bu kaçınılmazdı. Tanıştırılmasak da birbirimizle konuşacaktık. Bundan eminim. Daha sonraları Dorian da bana aynı şeyi söyledi. O da birbirimizi tanımaya yazgılı olduğumuzu hissetmiş.”

“Peki Lady Brandon seninle tanıştırırken bu harika genç adamı nasıl anlattı?” diye sordu Lord Henry. “Bütün konuklarının birkaç kelimeyle hızlı özetlerini çıkarmaya meraklıdır. Hatırlıyorum, bir keresinde beni her tarafı şeref rütbesi ve şeritlerle tika basa dolu, kırmızı suratlı, huysuz, ihtiyar bir beyefendinin yanına götürmüştü; sonra da en afallatıcı ayrıntıları odadaki herkesin rahatça duyabileceği bir şekilde, trajik bir fısıltıyla kulağıma fısıldamıştı. Zaten Lady Brandon konuklarına, tıpkı bir açık artırma tellalinin sattığı mala davranması gibi davranır. Onları ya oldukları-

dan bambaşka gösterir ya da insanın öğrenmek isteyeceği şeylerin dışında onlar hakkındaki her şeyi ortaya döker.”

“Zavallı Lady Brandon! Ona karşı insafsızlık ediyorsun, Harry!” dedi Hallward kayıtsızca.

“Sevgili dostum, bu kadın seçkinlerin geldiği bir *salon* kurmaya çalışmış, ama yalnızca bir lokanta açmayı başaramamış bir kadın. Ona nasıl hayranlık duyabilirim ki? Ama sen anlat, Bay Dorian Gray hakkında ne dedi?”

“Ah, şuna benzer şeyler söyledi: ‘Sevimli bir çocuk... Zavallı sevgili annesiyle yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmezdi. Neyle uğraştığını şimdi unuttum, korkarım hiçbir şey yapmıyor, ah, tabii, piyano çalıyor... yoksa keman mıydı, sevgili Bay Gray?’ İkimiz de elimizde olmadan bu sözlere güldük ve anında arkadaş oluverdik.”

“Gülmek bir arkadaşlık için hiç de kötü bir başlangıç değildir; bir arkadaşlığı sona erdirmeninse en iyi yoludur,” dedi genç lord, bir başka papatya daha kopararak.

Hallward başını salladı. “Sen arkadaşlığın ne olduğundan bir şey anlamıyorsun, Harry,” diye mırıldandı. “Bu yüzden, düşmanlığın ne demek olduğunu da bilmiyorsun. Herkesi seviyorsun; yani bu da herkese karşı kayıtsızın anlamına gelir.”

“Ne kadar da haksızlık ediyorsun bana!” diye bağırdı Lord Henry, şapkasını arkaya itti; yaz göğünün firuze renkli boşluğunda, çözülmüş parlak ipek yumakları gibi akıp giden ufacık bulutlara baktı. “Evet, korkunç haksızlık ediyorsun bana. İnsanlar arasında ayırım yaparım ben. Arkadaşlarımı güzel insanlar, tanıdıklarımı iyi karakterliler, düşmanlarımı

parlak zekâlılar arasından seçerim. İnsan düşmanlarını seçerken çok dikkatli olmalı. Benim bir tane bile aptal düşmanın yoktur. Hepsi de belli bir düşünce gücüne sahiptir, bu yüzden de benim değerimi bilirler. Bu benim çok mu kibirli olduğumu gösterir? Sanırım, öyle galiba.”

“Bana kalırsa da öyle, Harry. Ama senin sınıflandırmaya göre ben senin yalnızca tanıdıklarından biriyim.”

“Sevgili dostum Basil, sen bir tanıdıktan çok daha öte bir şeysin.”

“Ama dostun olmaktan da berideyim. Bir tür kardeş, sanırım ha?”

“Ah, kardeş mi? Kardeşliği umursamam bile. Ağabeyim ölmek nedir bilmiyor, küçük kardeşlerimse ölmekten başka bir şey yapmıyor gibiler sanki.”

“Harry!” diye haykırdı Hallward, kaşlarını çatarak.

“Sevgili dostum, şaka yapıyorum, ciddi değilim. Ama akrabalarımın tiksinden kendimi alamıyorum. Sanırım bu, bizimle aynı kusurlara sahip başka insanlara katlanamadığımız gerçeğinden kaynaklanıyor. İngiliz demokrasisinin, yüksek sınıfların kötü yönleri dedikleri şeylere öfke duymasını çok iyi anlayabiliyorum. Kitleler, sarhoşluğun, ahmaklığın ve ahlaksızlığın kendi öz malları olmasını isterler. Bizlerden biri kendisini rezil etti mi onların özel mülkiyetine tecavüz ediyormuş gibi hiss ediyorlar. Zavallı Southwark kendisini boşanma mahkemesinde bulduğunda, halkın kızgınlığı görülmeye değerdi doğrusu. Yine de proletaryanın yüzde onunun bile temiz bir yaşam sürdüğünü sanmıyorum.”

“Söylediklerinin tek kelimesine bile katılmıyorum. Dahası, Harry, senin de katılmadığından eminim.”

Lord Henry kumral, sivri sakalını okşadı ve püsküllü abanoz bastonuyla rugan ayakkabılarının ucuna vurdu. “Tam bir İngilizsin sen, Basil! İkinci kezdir aynı gözlemi yapıyorsun. Bir kimse gerçek bir İngiliz’e bir düşünce açıkladığı zaman –ki bu her zaman bir cesaret işidir– düşüncesinin yanlış mı doğru mu olduğunu düşünmeyi aklından geçirmez. Onun önem verdiği tek şey, sizin bu düşünceye inanıp inanmamanızdır. Şimdi, bir düşüncenin değeri ile onu ifade eden insanın içtenliği arasında herhangi bir ilişki yoktur. Hatta, büyük bir olasılıkla, bir kişi ne kadar içtenlikten uzaksa düşüncesi de o kadar saf akılcı olacaktır; çünkü bu durumda düşüncesi, isteklerinin, arzularının ya da önyargılarının rengine boyanmamış olacaktır. Bununla birlikte, seninle siyaset, sosyoloji ya da metafizik tartışmaya hiç niyetim yok benim. Ben ilkelerden çok insanları severim, hele ilkesiz kişileri dünyadaki her şeyden daha çok severim. Bana şu Dorian Gray’dan biraz daha söz etsene. Ne kadar sıklıkta görüyorsun onu?”

“Her gün. Onu her gün görmesem mutlu olamazdım ki. Onun varlığı benim için kesinlikle gerekli.”

“Şaşılacak şey! Oysa ben senin sanatından başka hiçbir şeyi umursamadığını sanırdım.”

“Benim için o artık sanatımın tamamı,” dedi ressam ciddi bir ses tonuyla. “Bazen düşünüyorum da, Harry, dünya tarihinde yalnızca iki önemli çağ var. Birincisi, sanat için yeni bir ortamın ortaya çıktığı, ikincisi sanat için yeni bir ki-

şiliğin ortaya çıktığı çağ. Venedikliler için yağlıboyanın icadı neyse, Antinous'un' yüzü de geç Yunan heykel sanatı için oydu. Dorian Gray'in yüzü de bir gün gelecek benim için öyle önemli olacak. Yalnızca portresini, taslaklarını yaptığım için önemli değil. Elbette ki bütün bunları yaptım. Ama benim için bir modelden öte, daha fazla bir şey ifade ediyor. Ondan esinlenerek yaptığım resimlerden tatmin olmadığımı ya da *Sanatın* onun güzelliğini ifade edemeyeceğini söyleyecek değilim. Sanatın ifade edemeyeceği hiçbir şey yoktur; Dorian Gray'le tanıştıktan bu yana yaptığım resimlerin de iyi resimler olduğunu biliyorum, hatta bunlar hayatımda yaptığım en iyi resimler. Ama tuhaf bir şekilde –bilmem beni anlayabilecek misin?– onun kişiliğinin bana sanatta yepyeni bir tarz esinlediğini hissediyorum. Bütünüyle yepyeni bir tarz. Nesnelere öncekinden daha farklı görüyor, öncekinden daha farklı düşünüyorum. Hayatı daha önce bana gizli kalan yönleriyle yeniden yaratabilirim şimdi. 'Düşünce günlerinde bir biçim rüyası.' Bu sözleri söyleyen kimdi? Hatırlamıyorum; ama benim için Dorian bu işte. Bu çocuğun salt gözle görülebilen varlığı –yirmi yaşını aşmış olmasına karşın, o bana hâlâ bir çocuk olarak görünüyor– evet, salt gözle görünen varlığı bile... Of, anlayabiliyor musun bütün bunların ne anlama geldiğini? Kendi de bilmeden bu çocuk yepyeni bir sanat ekolünün çizgilerini tanımlıyor benim için; romantik ekolün tüm tutkusuyla eski Yunan ekolünün kusursuz ruhunu içinde birleştiren bir ekol. Ruh ile beden

1. Roma İmparatoru Hadrianus'un içoğlanı, Nil Nehrinde boğulmuştur.

uyumu – ne yüce bir iş bu! Biz kendi çılgınlığımıza kapılıp bu ikisini birbirinden ayırdık, kaba bir gerçekçilik icat ettik, bomboş bir idealcilik yarattık. Harry! Dorian Gray’ın benim için ne anlama geldiğini bir bilseydin! Agnew’in¹ bana çok yüksek bir fiyat önerdiği, ama benim yine de elimden çıkarmadığım peyzajımı hatırlıyor musun? Yaptığım en iyi resimlerden biridir o. Peki neden öyle dersin? Çünkü, ben o resmi boyarken, Dorian Gray yanı başımda oturuyordu. Ondan bana gizli bir etki akıyordu ve hayatımda ilk kez sıradan ormanlıkta her zaman aradığım, ama bir türlü yakalayamadığım büyüyü bulmuştum.”

“Basil, şaşılacak bir şey bu! Şu Dorian Gray’i ben de görmeliyim.”

Hallward oturduğu yerden ayağa kalktı ve bahçede bir ileri bir geri yürümeye başladı. Bir süre sonra geri geldi. “Harry,” dedi, “Dorian Gray benim için sanatımda beni yaratıcılığa iten bir dürtü. Sen onda hiçbir şey bulmayabilirsin. Ben onda her şeyi buluyorum. Onun varlığı en çok da imgesi yanımda değilken resimlerimde bulunuyor. Daha önce de dediğim gibi, o yeni bir sanat tarzının esinleyicisi. Ben kimi çizgilerin kıvrımında, kimi renklerin güzelliğinde ve anlatılmaz tatlılığında buluyorum onu. Hepsi bu.”

“Öyleyse neden portresini sergilemiyorsun?” diye sordu Lord Henry.

“Çünkü hiç niyetim olmadığı halde, tuhaf sanatsal putperestliğin bir ifadesini bu resme koydum da ondan;

1. Sir William Agnew (1825-1910) Sanat komisyoncusu ve danışmanı.

bundan elbette ona söz etmeye cesaret edemedim. Bundan haberi yok. Hiçbir zaman da haberi olmayacak. Ama başkaları bunu fark edebilir. Ruhumu onların meraklı, yüzeysel bakışlarının önüne sermek istemiyorum. Yüreğim hiçbir zaman onların mikroskoplarının altına konamayacak. Bu resimde benden çok şey var, Harry, gereğinden çok şey var!”

“Şairler sizler kadar kılı kırk yarmazlar. Tutkuların, kitap baskılarını nasıl artırdığını bilirler onlar. Bugünlerde kırık bir kalp sayısız baskılar yapabiliyor.”

“Bu yüzden onlardan nefret ediyorum,” diye bağırdı Hallward. “Bir sanatçı güzel şeyler yaratmalı, ama bunların içine kendi hayatından hiçbir şey koymamalı. Öyle bir çağda yaşıyoruz ki herkes sanata bir özyaşamöyküsü gibi muamele ediyor. Soyut güzellik duygusunu yitirdik. Bir gün dünyaya bu duygunun ne olduğunu göstereceğim; işte bu nedenle dünya benim yaptığım Dorian Gray portresini asla görmeyecek.”

“Sanırım yanılıyorsun, Basil, ama seninle tartışacak değilim. Entelektüel olarak yoldan çıkanlar tartışırlar yalnız. Dorian Gray sana çok düşkün mü söylesene?”

Ressam birkaç dakika düşündü. “Benden hoşlanıyor,” diye cevap verdi, bir duraksamanın ardından. “Benden hoşlandığını biliyorum. Elbette ben de onu dayanılmaz bir biçimde pohpohluyorum. Söylediğime sonradan pişman olacağım bir sürü şeyi ona söylemekten tuhaf bir zevk alıyorum. Genellikle tatlı davranıyor bana, stüdyoda oturup bin bir konuda laflıyoruz. Ama ara sıra korkunç düşüncesiz oluyor; bana acı vermekten büyük bir zevk alıyor sanki. O

zaman öyle hissediyorum ki, Harry, bütün ruhumu bir başkasına vermişim; o bunu, ceketinin yakasına takacak bir çiçek, kendini beğenmişliğini okşayacak bir süs, bir yaz günü süsü gibi kullanıyor.”

“Yaz günleri uzun sürer, Basil,” diye mırıldandı Lord Henry. “Belki de sen ondan daha önce bıkacaksın bu işten. Düşünmesi hüzmün verici, ama Deha'nın Güzellik'ten daha uzun ömürlü olduğuna hiç kuşku yok. Hepimizin, kendimizi aşırı derecede eğitmek uğruna göze aldığımız sıkıntıların nedeni budur. Amansız yaşam savaşında, hepimiz dayanıklı bir şeylere sahip olmak isteriz; bu yüzden de yaşam kavgasındaki yerimizden olmamak gibi saçma bir umutla kafamızı saçma sapan şeylerle, olgularla doldururuz. Bütünüyle iyi bilgilenmiş bir adam: Çağdaş ideal bu işte. Bütünüyle iyi bilgilenmiş adamın kafasıysa korkunç bir şeydir. İvri zivir satan eskici dükkânına benzer, baştan aşağı tozdan ve eciş bücüş şeylerden geçilmez. Her şeye gerçek değerinden fazla fiyat konulmuştur. Evet, bana öyle geliyor ki önce sen bıkacaksın. Bir gün dostuna bakacaksın, yüzü sana eski güzelliğini yitirmiş görünecek ya da renginin tonunu beğenmeyeceksin ya da buna benzer bir şey işte. Ona içten içe acı sitemler edecek, sana karşı çok kötü davranmış olduğunu düşüneceksin. Bir sonraki karşılaşmada, ona karşı bütünüyle soğuk ve kayıtsız davranacaksın. Senin bana anlattıkların oldukça romantik, sanat romantizmi denilebilir buna. Bu tür bir romantizme sahip olmanın en kötü yanı bir kimseyi romantizmden tamamen uzaklaştırabilecek olmasıdır.”

“Harry, böyle konuşma. Yaşadığım sürece, Dorian

Gray'in kişiliği beni egemenliği altında tutacak. Benim hissettiğimi sen hissedemezsin. Sen sürekli değişen birisin.”

“Ah, sevgili Basil, işte tam bu nedenle hissedebiliyorum bunları ya. Sadık olanlar aşkın önemsiz yanını bilirler yalnız; aşkın trajedilerini ise vefasızlar bilir.” Lord Henry bunları söyledikten sonra, nefis bir gümüş tabakadan aldığı sigarayı yaktı ve sanki bütün dünyayı bir cümlede özetlemiş gibi kendinden emin ve kendini beğenmiş bir havayla içmeye başladı. Sarmaşığın cilalı, yeşil yapraklarının arasından ötüşen serçelerin hışırtısı geliyordu ve mavi renkli bulut gölgeleri çimenler boyunca birbirlerini kırlangıçlar gibi kovalıyorlardı. Bahçede olmak ne kadar da güzeldi! Başkalarının duyguları ne kadar da ilgi çekiciydi! Lord Henry'ye insanların duyguları, düşüncelerinden daha ilginç geliyordu. Kişinin kendi ruhu ve arkadaşlarının tutkuları – bütün bunlar yaşamdaki en büyüleyici şeylerdi. Basil Hallward'ın yanında bu kadar uzun bir süre kaldığı için kaçırdığı can sıkıcı yemek davetini gözünün önüne getirerek kendi kendine sessizce eğlendi. Eğer halasının davetine gitmiş olsaydı orada mutlaka Lord Goodbody ile karşılaşacaktı ve bütün sohbet, yoksulların karnının doyurulması ve örnek işçi evlerinin yapılması üzerinde dönüp dolaşacaktı. Her sınıf, kendi sınıfı için gerekli olmayan erdemlerin önemi üzerine atıp tutacaktı. Zenginler tutumluluğun değerinden söz açacak, aylaklar çalışmanın yüceliğini övüp duracaklardı. Bütün bunlardan kaçmış olmak çok hoş bir şeydi! Halasını düşününce, aklına bir düşünce geldi. Hallward'a doğru dönüp, “Sevgili dostum, şimdi hatırladım,” dedi.

“Neyi hatırladın, Harry?”

“Dorian Gray’in adını nerede duyduğumu.”

“Nerede?” diye sordu Hallward, kaşlarını belli belirsiz çatarak.

“Öyle sinirli sinirli bakma, Basil. Halam Lady Agatha’dan duymuştum. Halam bana harika bir genç adam keşfettiğini, bu gencin ona East End’de yardım edeceğini, adının da Dorian Gray olduğunu söylemişti. Halamın, bu gencin çok yakışıklı olduğunu bana söylemediğini belirtmem gerek. Kadınlar güzelliğin değerini bilmezler zaten; en azından, namuslu kadınlar bilmez. Halam bana bu gencin çok ciddi ve iyi huylu olduğunu söyledi. Benim de gözümün önüne gözlüklü, düz saçlı, yüzü fena halde çillerle dolu, kocaman ayaklarıyla sağda solda dolaşan biri geldi. Keşke onun senin arkadaşın olduğunu bilseydim.”

“Bilmediğine çok sevindim, Harry.”

“Neden?”

“Onunla tanışmanı istemiyorum.”

“Onunla tanışmamı istemiyor musun?”

“Hayır.”

“Bay Dorian Gray stüdyodalar, efendim,” dedi uşak, bahçeye gelerek.

“Şimdi artık beni tanıştırmak zorundasın,” diye bağırdı Lord Henry, gülerek.

Ressam, güneş ışığının altında gözlerini kırıştıran uşağına döndü. “Bay Gray’e beklemesini söyle, Parker. Birkaç dakika içinde geleceğim.” Adam eğilerek selam verip içeriye gitti.

Ressam sonra Lord Henry'ye baktı. "Dorian Gray benim en sevdiğim arkadaşımıdır," dedi. "Gösterişsiz, güzel bir yapısı var. Halan onun hakkında oldukça doğru şeyler söylemiş. Bozma onun saflığını. Onu etkilemeye çalışma. Üzerindeki etkin kötü olur. Dünya çok büyük ve içinde bir sürü harika insan var. Benim sanatıma kendince çekicilik katan tek kişiyi elimden alma. Bir sanatçı olarak hayatım ona bağlı. Unutma, Harry, sana güveniyorum." Ağır ağır konuşuyordu; sanki kendi iradesine karşın kelimeler ağızından zorla çıkıyordu.

"Neler saçmalıyorsun!" dedi Lord Henry, gülererek. Hallward'ı kolundan tutarak adeta sürüklercesine eve doğru götürdü.

II

Eve girince Dorian Gray'i gördüler. Arkası onlara dönük olarak piyanonun başına oturmuş, Schumann'ın *Orman Manzaraları*'nın¹ bir cildinin sayfalarını karıştırıyordu. "Bunları bana ödünç vermelisiniz, Basil," diye haykırdı. "Öğrenmek istiyorum. Çok nefis parçalar."

"Her şey bugün bana iyi modellik edip etmemene bağlı, Dorian."

"Of, modellik yapmaktan bıktım, boy portresi falan

1. Robert A. Schumann (1810-56) Alman Romantik bestecisi; *Orman Manzaraları* adlı eserini 1848-49 yıllarında yazmıştır.